

УДК 94(477) "1918/1923"

DOI 10.25128/2225-3165.19.02.09

Ihor Datskiv

PhD hab. (History), Professor,
Department of International Relations and Diplomacy,
Ternopil National Economic University (Ukraine)
idatskiv@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8359-3937>

Ігор Дацків

Доктор історичних наук, професор,
Кафедра міжнародних відносин та дипломатії,
Тернопільський національний економічний університет (Україна)

Mariana Polych

PhD (History), Lecturer,
Department of International Relations and Diplomacy,
Ternopil National Economic University (Ukraine)
polych.maryana@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1285-2281>

Мар'яна Полич

кандидат історичних наук, старший викладач,
Кафедра міжнародних відносин та дипломатії,
Тернопільський національний економічний університет (Україна)

ДІЯЛЬНІСТЬ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ СЛУЖБИ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ У 1918–1923 РОКАХ

Анотація. У статті мова йде про діяльність зовнішньополітичної служби Західноукраїнської Народної Республіки у 1918–1923 роках. Дослідження також висвітлює дипломатичні взаємини з країнами Європи та Північної Америки.

Метою праці є вивчення конкретно-історичних умов розгортання дипломатичної діяльності Західноукраїнської Народної Республіки у 1918–1923 роках, з'ясування особливостей відносин із Українською Народною Республікою, денікінцями, більшовиками та державами Антанти; визначення місця і ролі зовнішньополітичної діяльності у вирішенні питання міжнародного визнання ЗУНР. З'ясовано, що внутрішня слабкість і нежиттєздатність ЗУНР не дали Заходові потрібного часу для усвідомлення можливої ролі та місця України в Європі. Помилки були допущені й урядом ЗУНР. За умов внутрішньої слабкості українського національно-визвольного руху багато залежало від зовнішнього визнання і підтримки України. З іншого боку, міжнародне визнання незалежності ЗУНР обумовлювалося внутрішнім зміцненням і утвердженням української державності.

Ключові слова: ЗУНР, Східна Галичина, Найвища Рада, конференція, переговори.

ACTIVITY OF FOREIGN POLITICAL SERVICE OF WESTERN UKRAINIAN THE PEOPLE'S REPUBLIC IN 1918–1923 YEARS

Summary. The article deals with the activity of the foreign policy service of the Western Ukrainian People's Republic in 1918–1923. This study also highlights diplomatic relations with the countries of Europe and North America.

The purpose of this work is to study the specific historical conditions for the deployment of the diplomatic activity of the Western Ukrainian People's 1918–1923 years, to clarify the peculiarities of relations with the Ukrainian People's Republic, the Denikinians, the Bolsheviks and the Entente states; determination of the place and role of foreign policy in solving the issue of international recognition of the ZUNR.

It is noted that the diplomatic activity of the Government and foreign policy department of the ZUNR in the emigration was active and wide-ranging, had clear benchmarks and consistently pursued the only task – the restoration of Ukrainian statehood. Her performers from President E. Petrushevich to members of foreign missions and missions found themselves patriots of the homeland and made every effort to fight for her interests at international conferences and other forums. Their failure was the result of objective factors that were created in the geopolitical space under the influence of powerful powers, especially the Entente, who were not interested in the existence of an independent Western Ukrainian People's Republic.

It was clarified that the internal weakness and non-viability of the ZUNR did not give the West the right time to realize the possible role and place of Ukraine in Europe. Mistakes were made by the ZUNR government. Under the conditions of the internal weakness of the Ukrainian national liberation movement, many depended on the external recognition and support of Ukraine. On the other hand, the international

recognition of the independence of the ZUNR was conditioned by the internal strengthening and assertion of Ukrainian statehood.

Ключові слова: ZUNR, Eastern Galicia, Supreme Council, conference, negotiations.

Постановка проблеми. З проголошенням незалежності України і виходом на міжнародний рівень одним із найважливіших завдань серед інших, є розв'язання проблем зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної діяльності, встановлення взаємовигідних паритетних двосторонніх відносин з європейськими державами, визначення пріоритетних напрямків української міжнародної політики. Зростання зовнішньополітичної активності України, входження до світових та регіональних політичних структур поставило перед нею завдання подальшого удосконалення роботи дипломатичної служби, впровадження її ефективних методів.

Із відновленням державності України закономірно зростає інтерес до її минулого, переосмислення історичного досвіду нашого народу, особливо в контексті розвитку європейської цивілізації, адже без з'ясування історичного тла неможливо побачити перспективи.

Україна в сфері міжнародної діяльності має певний власний історичний досвід, набутий протягом періоду боротьби українського народу за незалежність та власну державність 1917–1923 роках. У зв'язку з цим зростає значимість досвіду зовнішньополітичної діяльності українських урядів доби Української революції, коли були зроблені перші кроки на шляху розбудови зовнішньої політики України новітнього часу. Уроки тієї доби актуальні і нині, вони потребують неупередженого та уважного ставлення сучасників для зрозуміння витоків зовнішньої політики України, її традиції (Кривець, 2008: 5–6).

Аналіз досліджень. Упродовж десятиліть офіційна радянська історіографія поставила поза законом історію західноукраїнського визвольного руху. Зміна ідеологічних доктрин виправила цю помилку. Свідчення цього – численні дослідження останнього десятиліття, зокрема наукові публікації. Власне зовнішньополітичну діяльність ЗУНР або окремі її аспекти досліджують Н. Городня (Городня, 1995), О. Павлюк (Павлюк, 1997; Павлюк, 1999), М. Генік (Генік, 1993), Б. Савчук (Савчук, 2001), Т. Галицька-Дідух (Галицька-Дідух, 2001a; Галицька-Дідух, 2001b) та інші. Акцентують увагу на окремих проблемах в загальній історії ЗУНР і дають популярне пояснення основних тенденцій О. Полянський (Полянський, 1999), В. Мороз (Мороз, 1999), Я. Шашкевич (Шашкевич, 1998), А. Тернинський (Тернинський, 2002). Чи не найбільший внесок у вивчення періоду визвольних змагань на Західній Україні зробили автори найновіших монографічних досліджень Б. Й. Тищик і О. А. Вівчатенко (Тищик, Вівчатенко, 1993), М. Литвин і К. Науменко (Литвин, Науменко, 1995), С. Макарчук (Макарчук, 1997), О. Павлюк (Павлюк, 1996), О. Краківський (Краківський, 1998). Б. Й. Тищик і О. А. Вівчатенко вперше в історико-правовій літературі зробили спробу висвітлити державно-правові аспекти виникнення і діяльності ЗУНР (Тищик, Вівчатенко, 1993). М. Литвин і К. Науменко свою працю "Історія ЗУНР" присвятили аналізу подій Листопадового зриву, державотворчої діяльності уряду та УНРади Західноукраїнської Народної Республіки, подано хроніку українсько-польської війни, висвітлюються переговорні процеси, позиції Парижа і Москви (Литвин, Науменко, 1995). С. Макарчук характеризує передумови проголошення ЗУНР, питання її державного і військового будівництва, хід українсько-польської війни, причини поразки УГА (Макарчук, 1997). Монографія М. Литвина, крім ходу бойових дій на різних етапах українсько-польського протистояння, описує організацію УГА діяльність військово-дипломатичних місій у Східній Галичині (Литвин, 1998). Праці О. Павлюка і О. Краківського є перш за все об'єктивним популярним аналізом зовнішньополітичної діяльності ЗУНР, характеризують геостратегічну

ситуацію у Центрально-Східній Європі та світі, що вплинули на результати національно-демократичної революції на західноукраїнських землях (Павлюк, 1996; Краківський, 1998).

І все ж, якщо проблеми виникнення Західноукраїнської Народної Республіки, внутрішньої політики, польсько-української війни вже знайшли певне відображення в історіографії, то зовнішня політика ще потребує поглибленого вивчення із залученням архівних матеріалів й адекватного трактування.

Метою статті є вивчення конкретно-історичних умов розгортання дипломатичної діяльності Західноукраїнської Народної Республіки 1918–1923 роках, з'ясування особливостей стосунків із Українською Народною Республікою, денікінцями, більшовиками та державами Антанти; визначення місця і ролі зовнішньополітичної діяльності у вирішенні питання міжнародного визнання ЗУНР.

Виклад основного матеріалу. 18 жовтня 1918 року українські послы до австрійського парламенту на чолі з Євгеном Пертушевичем заявили про утворення Західноукраїнської Народної Республіки у складі Східної Галичини, Лемківщини по Новий Сонч, Північної частини Буковини і Закарпатської Русі (Podhorodecki, 1997: 135).

Тимчасовим основним законом Західноукраїнської Народної Республіки, виданим 13 листопада 1918 року, її територія мала включати українську частину бувших австрійських країв Галичини з Володимирією і Буковини, та з українськими частинами бувших угорських столиць (комитатів): Спиш, Шариш, Земляни, Уг, Берег, Угоча, Мармарош, – як вона означена на етнографічній карті австрійської монархії Карла (Сергійчук, 1999: 392). Нажаль, українське населення не вирішувало власної долі. З початком українсько-польської війни обидві сторони, звертаючись до великих держав, звинувачували одна одну в агресії та прохали допомоги. В листопаді 1918 року польська Ліквідаційна комісія звернулась до урядів і військ Антанти із скаргою на “українські банди”, які ніби-то за допомогою пруських та австрійських військ зайняли частину Східної Галичини і місто Львів. Польський національний Комітет, що мав представництва в Англії, Франції, США та Італії розгорнув широку пропагандистку кампанію, доводячи що ЗУНР і Українська Галицька Армія – “австро-німецька інтрига” (Павлюк, 1996: 104).

Галицька дипломатія, зі свого боку, спираючись на 14 пунктів Вудро Вільсона розсилала ноти з повідомленням про утворення незалежної держави і польську агресію проти неї (Павлюк, 1996: 104).

На кінець 1918 року питання про долю західноукраїнських земель вже стояло на порядку денному більшості антантівських урядів. Посилена увага до цього регіону пояснюється, з одного боку, нафтовими інтересами в Дрогобицько-Бориславському районі, а з іншого – важливістю “східно-галицького питання” в загальній архітектурі Версальської системи (Сливка, 1985: 26–27).

Проте, якщо в зовнішньополітичних планах Франції домінувала ідея утворення “Великої Польщі”, яка мала стати єдиним стабілізуючим фактором в регіоні, то британський уряд декларував свою підтримку “малим народам”, а США виступали за дералізацію Східної Європи із збереженням неподільності Росії. При такій відсутності єдності в поглядах на майбутнє цих земель, великі держави все ж були одностайними в засудженні українсько-польської війни, що знецінювала обидві сторони як антибільшовицьку силу і перешкождала експлуатації природних багатств краю. Тому воюючим сторонам регулярно надсилались пропозиції сісти за стіл переговорів (Стовбуха, 2002: 66).

19 січня 1919 року одна з таких пропозицій була прийнята і у Львові за ініціативою англійського полковника Вайда відбувся двосторонній діалог.

Українська сторона вимагала виведення військ за річку Сян, але представники Варшави з цим категорично не погоджувались і переговори були перервані. Аналогічна доля спіткала і миротворчі місії під головуванням французького генерала Ю. Бартелемі, американського генерала Керна і південноафриканського генерала Боти: кожного разу одна з сторін незмінно виступала проти чергового проекту (Павлюк, 1996: 110, 112–113).

На мирній конференції в Парижі представники Польщі рішуче виступили проти офіційного коментаря 13-го пункту В. Вільсона, протиставляючи ідеї етнічних кордонів “історичні права” на реставрацію Речі Посполитої в межах 1772 р. В дипломатичній боротьбі проти галичан поляки користувалися поганою інформованістю західних держав, зображаючи себе як уособлення західних сил регіону, а українців як про більшовицькі або про австрійські елементи (Rinetsky, 1963: 10–15).

З українського боку в Парижі виступала делегація у складі М. Лозинського, Д. Вітовського та О. Кульчицького. Не дивлячись на протест польських політиків, представники офіційно не визнаної Західноукраїнської Народної Республіки все ж були допущені до дебатів і підняли питання про польський наступ, що був фактичним ігноруванням волі Найвищої ради. Цю польську акцію різко критикував Лорд Джордж, який пропонував припинити будь-яку допомогу Варшаві. Але Ж. Клемансо і В. Вільсон ліберальніше трактували дії Польщі і врешті-решт списали все на самочинність Ю. Пілсудського протиставляючи їй поміркованість І. Падеревського. Так, у силу обставин навіть політичний та організаційний дуалізм, що до певної міри існував у реалізації зовнішньої політики Польщі, зіграв в даному випадку на її користь. Натомість намагання галицьких представників у травні 1919 року дистанціювати справи ЗУНР від загальноукраїнської (і це вже після акту злуки) не мало ніяких реальних наслідків окрім неузгодженості дій і конфліктів в середині делегації (Стовбуха, 2002: 66).

У 1919 році з’явився ще один фактор, що серйозно шкодив українській справі у світі – єврейські погроми. Впливові євреї з Американського єврейського комітету і Сіонської організації Америки мали легкий доступ до Вільсона та Гауза, а чутливий до порушень прав людини Білий Дім охоче брав на себе роль виразника їх інтересів. Українці на жаль нічого не зробили, щоб встановити зв’язок з цією впливовою силою у той час як І. Падеревський, підтримував з єврейськими організаціями постійні контакти, а Р. Дмовський прямо запропонував у грудні 1918 року покласти край антисемітизму в обмін на підтримку Польщі їхньою делегацією в Парижі (Макарчук, 1997: 79–80).

Обидві сторони – як українці так і поляки використовували зв’язки еміграції. Представники українців США Кирило Білик і конгресмен штату Нью-Джерсі Джеймс Гемі навіть влаштував неофіційну зустріч дипломатів УНР і ЗУНР Г. Сидоренка і В. Панейка з членом адміністрації Вільсона Гаузом, а польські науковці з еміграції С. Заверчовський та Г. Артковський брали активну участь у розробці документів комісії експертів стосовно Галичини і передавали Р. Дмовському всі необхідні дані. Сам І. Падеревський, будучи представником ПНК (Польського Національного Комітету) у США використовував дружні стосунки з Гаузом для загально польської справи (Макарчук, 1997: 43–44).

Галицькі дипломати налагоджували зв’язки з Чехословацькою республікою, і Чехословацькі правлячі кола намагалися встановити тісні політичні й економічні стосунки з українськими урядами і на Сході, й на Заході України. Зокрема відбувся обмін дипломатичними місіями між урядами ЧСР і ЗУНР (кінець 1918 р.), які, хоч і мали неофіційний характер, активно працювали на ниві українсько-чехословацького співробітництва, насамперед господарського (Necas, 1919: 27–28).

Стосунки Чехословаччини з Західноукраїнською Народною Республікою, зокрема внаслідок чехословацько-польських суперечностей та суперництва, посідали важливе місце в зовнішньополітичній концепції ЧСР (у лавах армії ЗУНР, наприклад, за угодою уряду ЧСР було чимало чехословацьких офіцерів). Якщо офіційна чехословацька політика не мала конкретних планів стосовно Східної Галичини (хоч підтримка ЗУНР та її об'єднання з рештою українських земель у складі федеративної Росії й спільного чехословацько-російського кордону були важливими для політичних і господарських кіл ЧСР), то цього не можна було сказати про другу сторону. У певних політичних колах західноукраїнського суспільства, насамперед русофільської орієнтації, ще з кінця 1918 р. обговорювалося питання про можливість приєднання території Прикарпаття і Лемківщини на правах автономії до Чехословаччини (Дергачов, 1996: 182).

Питання про відновлення ЗУНР та встановлення федерації між Східною Галичиною та Чехословацькою республікою порушували також наприкінці 1919 р. представники української еміграції в ЧСР перед урядом цієї країни, а восени 1920 р. – Українська національна рада в США перед керівниками країн Антанти (Zdenek, 1968: 152).

Невизначеність довкола “східногалицького питання” була настільки значною, що в липні 1920 р. прем'єр польського уряду В. Грабовський погоджувався на відокремлення земель краю на правах федерації із урахуванням окремого статусу м. Львова (Стовбуха, 2002: 67). У лютому 1921 р. міжнародна Рада Ліги Націй під головуванням бразильського делегата Да Куньї прийняла спеціальну резолюцію в якій зазначалося, що Польща є лише фактичним мілітарним окупантом Східної Галичини і остання лежить поза її кордоном (Стовбуха, 2002: 67). У тій ситуації офіційна Варшава вдавалася до тактики виграшу часу і керуючись принципом “gueta non movere” вичікувала сприятливішої міжнародної ситуації. Одним із головних завдань візиту міністра закордонних справ Польщі графа Сапеш до Франції і Англії у квітні 1921 р. було, якраз, прагнення добитись щоб справа “глибоко спала” (Сливка, 1985: 31).

Натомість українці всіма силами намагалися активізувати світову увагу. На відміну від ідеалістичної віри в справедливість Антанти 1919–1920 рр., тепер головна ставка робилась на суперечності між великими державами. Уряд Є. Петрушевича не скупився на обіцянки західним лідерам та фірмам, розраховуючи використати їх лобістські можливості (Макарчук, 1997: 102). Значну активність на міжнародній арені виявив митрополит Андрей Шептицький. У різний час він відвідав Англію, Ватикан, Францію, Швейцарію, Австрію, Бразилію, Аргентину, Канаду, Бельгію, Голландію: зустрічався з багатьма поважними особами, серед яких президенти Гардінг і Пуанкаре, папа римський Пій XI, прем'єр Франції Бріан, міністр торгівлі США Гувер та інші (Стовбуха, 2002: 67).

У січні 1920 року Є. Петрушевич вирушив до Парижа і Лондона особисто. Зустрівшись 20 лютого з головою департаменту політичної розвідки Форін Офісу Дж. Хедлам-Морлі, він висловив протест проти розробленого Варшавою “Статусу для Східної Галичини” і погрожував союзом з більшовиками (Доброт, 2001: 67–69).

Уперше з домаганням визнання незалежності Західноукраїнської Народної Республіки Є. Петрушевич звернувся 15 липня 1920 р. в ноті “До Президента Найвищої Ради Мирової Конференції М. Мільерона”. 15 серпня він звернувся до прем'єра Англії Л. Джорджа з проханням позитивно вплинути на союзні держави у справі Східної Галичини.

Згодом виникла концепція так званої Швейцарії зі Сходу, згідно з якою нейтральна Східна Галичина мала відігравати в Східній Європі роль Швейцарії.

30 квітня 1921 р. Є. Петрушевич запропонував країнам Антанти проект “Основ державного устрою Галицької Республіки”. Але аналогії з Швейцарією не знаходили відгуків на Заході.

Дипломатична діяльність уряду ЗУНР особливо активізувалась із листопада 1920 р. коли в м. Женева розпочалася сесія Ліги Націй. 28 листопада українська делегація подала її президії матеріал з викладом вимог своїх домагань: признати Східній Галичині право національного самовизначення, усунути польську окупацію краю тощо.

У вересні 1921р. питання щодо Східної Галичини знову обговорювалось на засіданнях Ліги Націй в Женеві де з доповіддю виступив канадський міністр Дотерті, але вирішення його вкотре відкладалось. Подібним результатом закінчилось обговорення західноукраїнської проблеми на III сесії Ліги Націй у вересні 1922 р. (Чуйко, 2003: 145).

Західноукраїнське товариство Ліги Націй, створене у січні 1922 р. та уряд ЗУНР протягом 1922–1923 рр. надіслали ще чимало меморіалів, протестів, закликів, резолюцій на Міжнародні конгреси і організації, але вони не бралися до уваги сильними світу цього (ЦДАЛ. Ф. 581. Оп. 1. Спр. 29. Арк. 1–2).

21 лютого 1923 р. Франція, Італія та Англія за ініціативою польського уряду скликала конференцію Ради послів, яка 14 березня цього ж року санкціонувала анексію Східної Галичини Польщею. Останню зобов'язали гарантувати автономію цієї території і підписати договір про забезпечення прав національних меншин. Але все це було лише “фіговим листком” яким держави Антанти і США намагались прикрити колоніальний розбій в центрі Європи (Чуйко, 2003: 145).

Висновки. Таким чином, внутрішня слабкість і нежиттєздатність ЗУНР не дали Заходові потрібного часу для усвідомлення можливої ролі та місця України в Європі. Помилки були допущені і урядом ЗУНР. За умов внутрішньої слабкості українського національно-визвольного руху багато залежало від зовнішнього визнання і підтримки України. З іншого боку, міжнародне визнання незалежності ЗУНР обумовлювалося внутрішнім зміцненням і утвердженням української державності.

Список використаних джерел

- Кривець, 2008 – Кривець Н. В. Українсько-німецькі відносини: політика, дипломатія, економіка. 1918–1933 рр. К.: Інститут історії України НАН України, 2008. 322 с.
- Городня, 1995 – Городня Н. Їм потрібні були сильні союзники: Українське питання на Паризькій мирній конференції 1919 року. Політика і час. 1995. № 11. С. 75–80.
- Павлюк, 1997 – Павлюк О. Зовнішня політика ЗУНР. Київська старовина. 1997. № 3–4. С. 114–138.
- Павлюк, 1999 – Павлюк О. США і східно-галицьке питання на Паризькій мирній конференції 1919 р. Київська старовина. 1999. № 6. С. 67–69.
- Геник, 1993 – Геник М. Зрада ради Амбасадорів. Літопис Червоної калини. 1993. № 1–2. С. 10–12.
- Савчук, 2001 – Савчук Б. Договір Галицької армії з А. Денікіним (листопад – грудень 1919 р.). Галичина. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. Івано-Франківськ, 2001. № 5–6. С. 214–219.
- Галицька-Дідух, 2001а – Галицька-Дідух Т. Радянська Росія в політиці урядів УНР і ЗУНР (1919–1920 рр.). Галичина. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. Івано-Франківськ, 2001 № 5–6. С. 234–239.
- Галицька-Дідух, 2001б – Галицька-Дідух Т. Дипломатична боротьба навколо проблеми українського представництва на мирній конференції в Ризі (вересень 1920 – березень 1921 рр.). Укр. істор. журнал. 2001. № 6. С. 100–109.
- Полянський, 1999 – Полянський О. ЗУНР: місце і роль в загальноукраїнському національно-визвольному русі XX ст. (до 80-річчя ЗУНР). Наукові записки ТДПУ, Серія: Історія. 1999. Вип.8. С. 3–8.
- Мороз, 1999 – Мороз В. Історія Західноукраїнської Народної Республіки. Мандрівець. 1999. № 1–2. С. 3–21.
- Шашкевич, 1998 – Шашкевич Я. ЗУНР: позитивний і негативний досвід. Шлях перемоги. 1998. 28 жовтня. С. 4.

- Тернинський, 2002 – Тернинський А. Чи спіткнеться Європа знову? (1 лист. 1918 р.). Політика і культура. 2002. № 40. С. 42–43.
- Тищик, Вівчатенко, 1993 – Тищик Б. Й. Вівчатенко О. А. Західноукраїнська Народна Республіка. 1918–1923 рр. (до 75-річчя утворення і діяльності). Коломия: Світ, 1993. 118 с.
- Литвин, Науменко, 1995 – Литвин М. Науменко К. Історія ЗУНР. Львів: Інститут українознавства НАНУ, 1995. 368 с.
- Литвин, 1998 – Литвин М. Українсько-польська війна 1918–1919 рр. Львів: Інститут українознавства НАНУ, 1998. 488 с.
- Макарчук, 1997 – Макарчук С. А. Українська республіка галичан. Нариси про ЗУНР. Львів: Світ, 1997. 192 с.
- Павлюк, 1996 – Павлюк О. Боротьба України за незалежність і політика США (1917–1923). К.: Видавничий дім "KM Academia", 1996. 188 с.
- Краківський, 1998 – Краківський О. Східна Галичина і Польща в 1918–1923 рр.: Проблеми взаємовідносин. Укр. акад. державного Управління при Президентіві України. К.: Вид-во УАДУ, 1998. 299 с.
- Podhorodecki, 1997 – Podhorodecki L. Historia Polska. Warszawa, 1997. 135 s.
- Сергійчук, 1999 – Сергійчук В. Українська соборність. Відродження українства в 1917–1920 роках. К., 1999. 412 с.
- Сливка, 1985 – Сливка Ю. Західна Україна в реакційній політиці польської та української буржуазії (1920–1939). К.: Наукова думка, 1985. 188 с.
- Стовбуха, 2002 – Стовбуха Д. Українсько-польське дипломатичне протистояння довкола східного питання у 1918–1923 рр. Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Історія. 2002. Вип. 5. С. 65–68.
- Rinetsky, 1963 – Stepan Rinetsky. Ukrainian-Polish diplomatic struggle 1918–1923. Chicago, 1963. 189 p.
- Necas, 1919 – Necas Y. Uprimne slovo o stycich cesko-ukrajinskych. Kyjiv – Praha, 1919. S. 27–28.
- Дергачов, 1996 – Українська державність у XX столітті: Історико-політичний аналіз / кер. авт. колективу О. Дергачов. К.: Політична думка, 1996. 448 с.
- Zdenek, 1968 – Sladek Zdenek. Sprawy ukraińskie w czechosłowackiej polityce w latach 1918–1922. Z dziejow stosunkow polsko-radzieckich. Stud. i mater. 1968. № 3. S. 152.
- Доброт, 2001 – Доброт І. Протистояння польській владі у Східній Галичині. Пам'ять століть. 2001. № 6. С. 66–75.
- Чуйко, 2003 – Чуйко І. Дипломатична діяльність ЗУНР у 1919–1923 рр. Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Історія. 2003. Вип. 1. С. 141–146.
- ЦДІАЛ – Центральний державний історичний архів України у Львові.

References

- Kryvets, 2008 – Kryvets N. V. Ukrainsko-nimetski vidnosyny: polityka, dyplomatiia, ekonomika. 1918–1933 rr. [Ukrainian-German relations: politics, diplomacy, economy. 1918–1933]. K.: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy, 2008. 322 s. [in Ukrainian].
- Horodnia, 1995 – Horodnia N. Yim potribni buly sylni soiuzyky: Ukrainske pytannia na Paryzkii myrnii konferentsii 1919 roku [They needed strong allies: The Ukrainian Question at the 1919 Paris Peace Conference]. Polityka i chas. 1995. № 11. S. 75–80. [in Ukrainian].
- Pavliuk, 1997 – Pavliuk O. Zovnishnia polityka ZUNR [Foreign Policy of ZUNR]. Kyivska starovyna. 1997. № 3–4. S. 114–138. [in Ukrainian].
- Pavliuk, 1999 – Pavliuk O. SShA i skhidno-halytske pytannia na Paryzkii myrnii konferentsii 1919 r. [USA and East Galician Issues at the 1919 Paris Peace Conference] Kyivska starovyna. 1999. № 6. S. 67–69. [in Ukrainian].
- Henyk, 1993 – Henyk M. Zrada rady Ambasadoriv [Betrayal of the Council of Ambassadors]. Litopys Chervonoï kalyny. 1993. № 1–2. S. 10–12. [in Ukrainian].
- Savchuk, 2001 – Savchuk B. Dohovir Halytskoi armii z A. Denikinym (lystopad – hruden 1919 r.) [Treaty of Galician Army with A. Denikin (November – December 1919)]. Halychyna. Naukovyi i kulturno-prosvitnii kraieznavchyi chasopys. Ivano-Frankivsk, 2001. № 5–6. S. 214–219. [in Ukrainian].
- Halytska-Didukh, 2001a – Halytska-Didukh T. Radianska Rosiia v politytsi uriadiv UNR i ZUNR (1919–1920 rr.) [Soviet Russia in the Politics of the Governments of the UNR and ZUNR (1919–1920)]. Halychyna. Naukovyi i kulturno-prosvitnii kraieznavchyi chasopys. Ivano-Frankivsk, 2001 № 5–6. S. 234–239. [in Ukrainian].
- Halytska-Didukh, 2001b – Halytska-Didukh T. Dyplomatychna borotba navkolo problemy ukrainskoho predstavnytstva na myrnii konferentsii v Ryzi (veresen 1920 – berezen 1921 rr.) [Diplomatic struggle over the

problem of Ukrainian representation at the peace conference in Riga (September 1920 – March 1921)]. *Ukr. istor. zhurnal*. 2001. № 6. S. 100–109. [in Ukrainian].

Polianskyi, 1999 – Polianskyi O. ZUNR: mistse i rol v zahalnoukrainskomu natsionalno-vyzvolnomu rusi KhKh st. (do 80-richchia ZUNR) [ZUNR: Place and Role in the All-Ukrainian National Liberation Movement of the Twentieth Century. (to the 80-th anniversary of ZUNR)]. *Naukovi zapysky TDPU, Serii: Istorii*. 1999. Vyp. 8. S. 3–8. [in Ukrainian].

Moroz, 1999 – Moroz V. Istoriiia Zakhidnoukrainskoi Narodnoi Respubliki [History of the Western Ukrainian People's Republic]. *Mandrivets*. 1999. № 1–2. S. 3–21. [in Ukrainian].

Shashkevych, 1998 – Shashkevych Ya. ZUNR: pozytyvnyi i nehatyvnyi dosvid [ZUNR: positive and negative experience]. *Shliakh peremohy*. 1998. 28 zhovtnia. S. 4. [in Ukrainian].

Ternynskyi, 2002 – Ternynskyi A. Chy spitknetsia Yevropa znovu? (1 lyst. 1918 r.) [Will Europe Stumble Again? (Nov 1, 1918)]. *Polityka i kultura*. 2002. № 40. S. 42–43. [in Ukrainian].

Tyshchuk, Vivchatenko, 1993 – Tyshchuk B. Y. Vivchatenko O. A. Zakhidnoukrainska Narodna Respublika. 1918–1923 rr. (do 75-richchia utvorennia i diialnosti) [Western Ukrainian People's Republic. 1918–1923 (to the 75-th anniversary of its formation and activity)]. *Kolomyia: Svit*, 1993. 118 s. [in Ukrainian].

Lytvyn, Naumenko, 1995 – Lytvyn M. Naumenko K. Istoriiia ZUNR [History of ZUNR]. *Lviv: Instytut ukrainoznavstva NANU*, 1995. 368 s. [in Ukrainian].

Lytvyn, 1998 – Lytvyn M. Ukrainsko-polska viina 1918–1919 rr. [The Ukrainian-Polish War of 1918–1919]. *Lviv: Instytut ukrainoznavstva NANU*, 1998. 488 s. [in Ukrainian].

Makarchuk, 1997 – Makarchuk S. A. Ukrainska respublika halychan. *Narysy pro ZUNR [Ukrainian Republic of Galicia. Essays on ZUNR]*. *Lviv: Svit*, 1997. 192 s. [in Ukrainian].

Pavliuk, 1996 – Pavliuk O. Borotba Ukrainy za nezalezhnist i polityka SShA (1917–1923) [Ukraine's Struggle for Independence and USA Politics (1917–1923)]. *K.: Vydavnychi dim "KM Academia"*, 1996. 188 s. [in Ukrainian].

Krakovskiy, 1998 – Krakivskiy O. Skhidna Halychyna i Polshcha v 1918–1923 rr.: Problemy vzaiemovidnosyn [Eastern Galicia and Poland in 1918–1923: Relationship Problems]. *Ukr. akad. derzhavnoho Upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy. K.: Vyd-vo UADU*, 1998. 299 s. [in Ukrainian].

Podhorodecki, 1997 – Podhorodecki L. *Historia Polska [History of Poland]*. *Warszawa*, 1997. 135 s. [in Polish].

Serhiichuk, 1999 – Serhiichuk V. *Ukrainska sobornist. Vidrozhennia ukrainstva v 1917–1920 rokakh [Ukrainian catholicity. The Revival of Ukrainianism in 1917–1920]*. *K.*, 1999. 412 s. [in Ukrainian].

Slyvka, 1985 – Slyvka Yu. *Zakhidna Ukraina v reaktsiinii politytsi polskoi ta ukrainskoi burzhuzii (1920–1939) [Western Ukraine in the reactionary politics of the Polish and Ukrainian bourgeoisies (1920–1939)]*. *K.: Naukova dumka*, 1985. 188 s. [in Ukrainian].

Stovbukha, 2002 – Stovbukha D. *Ukrainsko-polske dyplomatychno protystoiannia dovkola skhidnoho pytannia u 1918–1923 rr. [Ukrainian-Polish diplomatic confrontation around the Eastern issue in 1918–1923]*. *Naukovi zapysky TDPU im. V. Hnatiuka. Serii: Istorii*. 2002. Vyp. 5. S. 65–68. [in Ukrainian].

Rinetsky, 1963 – Stepan Rinetsky. *Ukrainian-Polish diplomatic stumggle 1918–1923*. *Chicago*, 1963. 189 p. [in English].

Necas, 1919 – Necas Y. *Uprimne slovo o stycich cesko-ukrajinskykh [Honest word about Czech-Ukrainian interconnections]*. *Kyjiv – Praha*, 1919. S. 27–28. [in Czechia].

Derhachov, 1996 – *Ukrainska derzhavnist u KhKh stolitti: Istoryko-politychnyi analiz [Ukrainian Statehood in the Twentieth Century: An Historical and Political Analysis]* / ker. avt. kolektyvu O. Derhachov. *K.: Politychna dumka*, 1996. 448 s. [in Ukrainian].

Zdenek, 1968 – Sladek Zdenek. *Sprawy ukrainskie w czechoslowackiej polityce w latach 1918–1922 [Ukrainian matters in Czechoslovakian politics in 1918–1922]*. *Z dziejow stosunkow polsko-radzieckich. Stud. i mater.* 1968. № 3. S. 152. [in Polish].

Dobrot, 2001 – Dobrot I. *Protystoiannia polskii vladi u Skhidnii Halychyni [Confrontation with the Polish authorities in Eastern Galicia]*. *Pamiat stolit.* 2001. № 6. S. 66–75. [in Ukrainian].

Chuiko, 2003 – Chuiko I. *Dyplomatychna diialnist ZUNR u 1919–1923 rr. [Diplomatic activity of ZUNR in 1919–1923]*. *Naukovi zapysky TDPU im. V. Hnatiuka. Serii: Istorii*. 2003. Vyp. 1. S. 141–146. [in Ukrainian].

TsDIAL – *Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u Lvovi [Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv]*.